

Examining the relationship between academic resilience and academic involvement with the mediation of academic self-efficacy (Case Study: students of Mazandaran University of Science and Technology)

Maryam Ghasemi Guderzi¹, Maryam Taghvae Yazdi², Shaban Heydari^{*1}

1. Department of Educational Management, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Iran.

2. Department of Psychology, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Iran

*corresponding author: Assistant Professor, Department of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran. Email: shaban.haydari17@yahoo.com

Article Info

Keywords: *academic resilience, academic engagement, academic self-efficacy, students*

Abstract

Introduction: Academic resilience means that students achieve good educational results despite adverse conditions and challenges through changing existing behaviors or creating new behaviors. The present study was conducted with the aim of investigating the relationship between academic resilience and academic conflict with the mediation of academic self-efficacy.

Methods: The present research is descriptive and of the structural equation type, the statistical population includes all students of Mazandaran University of Science and Technology, 2600 people, of which 335 people were selected by stratified random sampling method (based on section). Rio's academic engagement questionnaire, Samuels' educational resilience and On and Farman's academic self-efficacy scale. For data analysis, Kolmogorov-Smirnov tests, Pearson's correlation, T-value, Sobel, path coefficient were used. the structural equation model was used with the help of SPSS21 and Smartpls3 software.

Results: Pearson's correlation results showed that there is a positive and significant relationship between academic resilience and academic self-efficacy with academic involvement, as well as between academic resilience and academic self-efficacy at the 99% confidence level. The result of the path analysis also showed that academic self-efficacy plays a mediating role in the relationship between academic resilience and academic engagement of students.

Conclusion: The findings of this research can be used to improve educational systems, especially university systems, and to optimize the teaching-learning process and academic performance of students, which determine important aspects in their lives. including academic success and promotion, getting a job and a suitable social position and improving the satisfaction of students.

بررسی رابطه تاب‌آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی با میانجی خودکارآمدی تحصیلی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه علوم و فنون مازندران)

مریم قاسمی‌گودرزی^۱، مریم تقوایی‌یزدی^۲، شعبان حیدری^{*}

^۱ گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران

^۲ دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران

* نویسنده مسول: شعبان حیدری، استادیار، گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران ایمیل: shaban.haydari17@yahoo.com

چکیده

مقدمه: تاب‌آوری تحصیلی به معنای دستیابی دانشجویان به نتایج آموزشی خوب با وجود شرایط نامساعد و چالش‌ها از طریق تغییر رفتارهای موجود یا ایجاد رفتارهای جدید می‌باشد. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین تاب‌آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی با میانجی‌گری خودکارآمدی تحصیلی انجام شده است.

روش‌ها: پژوهش حاضر توصیفی و از نوع معادلات ساختاری، جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه علوم و فنون مازندران، ۲۶۰۰ نفر، که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای (بر اساس مقطع)، ۳۳۵ نفر انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده، پرسشنامه درگیری تحصیلی ریو، تاب‌آوری تحصیلی سامونلز و مقیاس خودکارآمدی تحصیلی اون و فرامن بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون‌های کولموگروف اسمیرنوف، همبستگی پیرسون، T-value، سوبل، ضریب مسیر، مدل معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزارهای SPSS21 و Samartpls3 استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که بین تاب‌آوری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی با درگیری تحصیلی، همچنین بین تاب‌آوری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی در سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. نتیجه تحلیل مسیر نیز نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی نقش واسطه‌ای در ارتباط بین تاب‌آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی دانشجویان دارد.

نتیجه‌گیری: از یافته‌های این پژوهش می‌توان برای بهبود نظام‌های آموزشی خصوصاً نظام‌های دانشگاهی و بهینه‌سازی فرآیند یاددهی-یادگیری و عملکرد تحصیلی دانشجویان که تعیین‌کننده جنبه‌های مهمی در زندگی آن‌ها از جمله موفقیت و ارتقای تحصیلی، کسب شغل و جایگاه اجتماعی مناسب و بهبود رضایت خاطر دانشجویان بهره جست.

واژگان کلیدی: تاب‌آوری تحصیلی، درگیری تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی، دانشجویان

از آنجا که نیروی انسانی، ارزنده‌ترین سرمایه هر کشور است، پیشرفت و بالندگی فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی کشورها در گرو تربیت نیروی متخصص، رشد علمی و افزایش نیروی متخصص، رشد علمی و افزایش سطح آگاهی افراد آن جامعه خواهد بود، رسالت اصلی نظام‌های آموزشی، تربیت نیروی انسانی لازم برای این رشد و پیشرفت به شمار می‌رود و دانشگاه به عنوان مهم‌ترین پایگاه علمی مرکز پرورش نیروی متخصص، آگاه و با تجربه، نقش بسیار مهمی در این میان ایفا می‌کند. تحصیل در دانشگاه برای تعدادی از دانشجویان اعم از دختران و پسران همراه با نگرانی و فشار است [۱]. یکی از مشکلات عمده در کیفیت مراکز آموزش عالی کشور افت تحصیلی محسوب می‌شود که به دلیل اتلاف وقت و هزینه‌های جاری و ایجاد مشکلات روحی-روانی و اجتماعی برای دانشجویان از اهمیت زیادی برخوردار بوده و عدم کنترل آن موجب پایین آمدن سطح علمی و کارایی کشور در سال‌های آتی شده است [۲]. به همین دلیل محققان، متخصصان و سیاستگذاران آموزش، بر درگیری تحصیلی به عنوان کلیدی برای حل مشکلات پیشرفت تحصیلی پایین، سطوح بالای خستگی، کناره‌گیری و افت بالای تحصیلی تمرکز داشته‌اند [۳]. بدیهی است عوامل متعددی عملکرد تحصیلی دانشجویان را تحت تأثیر قرار می‌دهند [۴]. از جمله این عوامل خود کارآمدی تحصیلی [۵، ۶، ۷، ۸]. تاب آوری تحصیلی [۹، ۸] و مجدوبیت تحصیلی [۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴] می‌باشند. خودکارآمدی تصویری، به عنوان قضاوت شخص از قابلیت‌ها و توانایی‌هایش برای انجام یک فعالیت خاص به منظور دستیابی به یک نتیجه‌ی خاص تعریف می‌شود. سطوح خودکارآمدی می‌تواند، انگیزش را افزایش یا کاهش دهد [۱۵]. خود کارآمدی تحصیلی پیش‌بینی کننده مهم موفقیت تحصیلی، ادامه تحصیل و پایداری تحصیلی است [۱۶]. افراد با خود کارآمدی بالا، در تعیین اهداف، ایجاد ساز و کارهای شناختی قوی برای کسب دانش، برخورد با چالش‌های تحصیلی، و مقاومت در برابر شرایط دشوار بهتر عمل کرده و اشتیاق تحصیلی بیشتری دارند [۱۷]. کسانی که میزان خودکارآمدی آنان بالاتر است، هنگامی که با مسائل حل نشده‌ای روبرو می‌شوند پایداری بیشتری از خود نشان می‌دهند. تاب آوری تحصیلی غلبه بر ناملایمات و توانایی تغییر آنها است. به عبارت دیگر، تاب آوری تحصیلی برای افرادی که در معرض شکست تحصیلی قرار دارند، نقش حفاظت کننده دارد [۱۸]. دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی می‌توانند با راهکارهایی مانند برنامه‌ریزی استراتژیک و بهبود عملکرد به دانشجویان آسیب پذیر کمک کنند تا به موفقیت برسند. ایجاد چنین شرایطی به دانشجویان کمک می‌کند تا ثبات

بیشتری پیدا کنند، تمرکز کنند و احساس بهتری نسبت به خود داشته باشند که همگی بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی موثر خواهد بود. در واقع، تاب آوری تحصیلی یک تلاش خودآگاهانه برای غلبه بر موانع تحصیلی در محیط آموزشی است که بر عملکرد تحصیلی تأثیری مثبت دارد. وقتی دانشجو احساس می‌کند همه چشم‌ها متوجه اوست، این حضور خیالی یا واقعی دیگران است که وقوع تاب آوری تحصیلی را افزایش یا کاهش می‌دهد. بنابراین مؤثرتر و مفیدتر است که، ارزیابی تمایلات مربوط به تاب آوری تحصیلی در دانشجویان دانشگاه صورت پذیرد [۱۸]. در همین راستا، لوکو و همکاران (Lukow, et al) نشان دادند بین تاب آوری و سازگاری رابطه معناداری وجود داشت [۱۹]. همچنین صنوبر و صدوقی نیز در پژوهش‌های خود به نتایج مشابهی دست پیدا کردند [۲۰، ۸]. افزون بر این رز و همکاران (Rose, et al) به این نتیجه رسیده‌اند که آموزش شناختی رفتاری تاب‌آوری باعث پیشگیری از اضطراب می‌شود [۲۱]. براین اساس می‌توان استنباط کرد که افراد تاب‌آور، مهارت‌های لازم برای مقابله با اضطراب و فشارهای روانی را کسب می‌کنند و در مواقع لزوم به‌طور مؤثر از این مهارت‌ها استفاده می‌کنند که همین عامل باعث کاهش اضطراب در آن‌ها می‌شود.

هر چه یادگیرنده بیشتر درگیر مسائل تحصیلی و تکلیف‌های یادگیری شود، می‌توان به موفقیت علمی و کاهش افت تحصیلی او بیشتر امیدوار بود. زیرا علت اصلی افت تحصیلی و کاهش پیشرفت دانشجویان درگیر نشدن آن‌ها در مسائل تحصیلی و بی‌علاقه بودن آن‌ها به تحصیل است. هر چه درگیری دانشجو در مسائل درسی بیشتر شود، موفقیت تحصیلی نیز به دنبال آن بیشتر می‌شود.

شود. از نظر فردریکس و همکارانش (Fredricks, et al)، مفهوم درگیری تحصیلی به کیفیت تلاشی که فراگیرندگانش صرف فعالیت‌های هدفمند آموزشی میکنند تا به‌صورت مس‌تقیم به نتایج مطلوب دست یابند، اشاره دارد [۳]. با توجه به آنچه که ذکر شد چنین افرادی مراحل و گام‌های تحصیل را به صورت عملی به انجام می‌رسانند، از مهارت‌ها، تواناییها و ابزارهای لازم برای توفیق هر چه بیشتر در انجام امر آموزش آگاه می‌گردند، به نقاط ضعف و قوت خویش در انجام تکالیف پی می‌برند و تصمیم‌های برای ترمیم نقاط ضعف خویش می‌گیرند. تبیین دیگر این است که خود کارآمدی ریشه در مباحث انگیزشی و شناختی دارد. از آنجا که درگیری تحصیلی بیشترین تأثیر را در سطح شناختی مربوط به خود کارآمدی دارد، طبیعی می‌نماید که درگیری تحصیلی بر خود کارآمدی تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت و معناداری داشته باشد. نتایج پژوهش پارماکسیز

(Parmaksız) نشان داد که کسب خود کارآمدی تحصیلی می‌تواند از اثرات منفی که یک مشکل رفتاری است و تمایل به اهمال‌کاری تحصیلی را کاهش دهد [۲۲]. نتایج پژوهش سلطانی‌زاده و همکاران نشان داد که تاب‌آوری و کمال‌گرایی مثبت ارتباط معنادار و معکوس با اهمال‌کاری تحصیلی و عدم تحمل بلا تکلیفی، اجتناب تجربه‌ای و کمال‌گرایی منفی ارتباط معنادار و مثبت با اهمال‌کاری تحصیلی داشته است همچنین نقش واسطه‌ای اجتناب تجربه‌ای بر رابطه بین عدم تحمل بلا تکلیفی و کمال‌گرایی مثبت و منفی با اهمال‌کاری تحصیلی مورد تأیید قرار گرفت [۲۳]. نتایج پژوهش نجاریان و واحدی نشان داد که درگیری تحصیلی دانشجویان به صورت مستقیم توسط ثبات قدم، سرسختی روانشناختی و تاب‌آوری پیش‌بینی می‌شود [۲۴]. درگیری تحصیلی به صورت غیرمستقیم و از مسیر تاب‌آوری، توسط ثبات قدم پیش‌بینی می‌شود. همچنین سرسختی روانشناختی از طریق نقش واسطه‌ای ثبات قدم بر درگیری تحصیلی دارای اثر غیرمستقیم و معنادار بود. نتایج پژوهش مرادی و کول مرادی نشان داد؛ درگیری تحصیلی توان پیش‌بینی خود کارآمدی تحصیلی را دارند [۲۵]. نتایج باباجانی و همکاران نشان داد که بین تاب‌آوری تحصیلی و خود کارآمدی تحصیلی با درگیری تحصیلی، همچنین بین تاب‌آوری تحصیلی و خود کارآمدی تحصیلی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد [۲۶]. نتایج پژوهش فوشی (Foshee) نشان داد که ویژگی‌های تأثیرگذار و تاب‌آوری تحصیلی دانشجویان با یکدیگر ارتباط معنادار داشته و بر عملکرد تحصیلی تأثیری مثبت و معنادار دارند [۲۷]. با عنایت به نتایج برخی پژوهش‌ها مبنی بر تأثیر مثبت خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان در کاهش افت تحصیلی و افزایش موفقیت تحصیلی آنان، شناخت مولفه‌های خودکارآمدی تحصیلی و ارتباط آن با تاب‌آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی دانشجویان، قبل از مزمون شدن عوامل مشکل‌ساز حین دوره تحصیل و بروز آثار مخرب آن‌ها از راه‌های مختلف و برنامه ریزی برای پیشگیری و رفع آن‌ها ضرورت دارد. لذا با توجه به اهمیت کیفیت تحصیلی دانشجویان، این پژوهش در صدد است تا رابطه بین تاب‌آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی با میانجیگری خود کارآمدی تحصیلی را بررسی نماید.

روش

این پژوهش براساس هدف، کاربردی و از حیث شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی از نوع تحلیل همبستگی

مبتنی بر معادلات ساختاری در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ انجام شده است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان Smart PIs3 دانشگاه علوم و فنون مازندران به تعداد ۲۶۰۰ نفر بوده است. معیار ورود به پژوهش، دانشجویانی که در زمان پژوهش به تحصیل اشتغال داشته‌اند و معیار خروج دانشجویان انصرافی یا فارغ‌التحصیل حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۳۵ نفر به صورت تصادفی طبقه‌ای بر اساس مقطع تحصیلی بطوری که ابتدا نمونه کل براساس جامعه آماری کل محاسبه و سپس به تناسب تعداد جامعه آماری در هر مقطع، نمونه‌ها بر اساس هر مقطع محاسبه گردید. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل پرسشنامه-های استاندارد: خود کارآمدی تحصیلی با ۳۲ سوالی بوده و در پژوهش جمالی و همکاران (۱۳۹۲) روایی صوری و محتوایی توسط اساتید دانشگاه مورد تأیید قرار گرفت. برای بررسی اعتبار مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که میزان ۰/۹۱ گزارش شد [۲۸]، درگیری تحصیلی با ۱۷ سوالی بوده و در پژوهش رضانی و خامسان (۱۳۹۶) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی و ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای این پرسشنامه بالای ۰/۷ برآورد شد [۲۹]، تاب‌آوری تحصیلی با ۲۹ سوال ساموئلز (Samuels) (۲۰۰۴) بوده ضریب آلفای کرونباخ آن را در حدود ۰/۸۹ برآورد نمود. همچنین روایی سازه این پرسشنامه نیز در پژوهش وی مطلوب ارزیابی شد، بوده است [۳۰]. این پرسشنامه‌ها در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی‌نظرم، موافقم و کاملاً موافقم) طراحی و تنظیم شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره گذاری شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمونهای آماری کولموگروف-اسمیرنوف، میانگین، همبستگی اسپیرمن، T-value، ضریب مسیبر (VAF)، سو بل و مدل معادلات ساختاری به کمک دو نرم افزار آماری اس پی اس ۲۱، SPSS21 و اسمارت پی ال اس ۳، استفاده شده است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد ۱۷۲ نفر از پاسخگویان زن، ۱۶۳ نفر مرد، ۲۹۸ نفر در مقطع تحصیلی کارشناسی، ۳۴ نفر در مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد، ۳ نفر در مقطع تحصیلی دکتری، ۱۳۹ نفر در ترم تحصیلی ۱-۲، ۹۴ نفر در ترم تحصیلی ۳-۴، ۴۷ نفر ترم تحصیلی ۵-۶، ۲۶ نفر در ترم تحصیلی ۷-۸، ۲۹ نفر در ترم تحصیلی ۸ به بالا بوده‌اند.

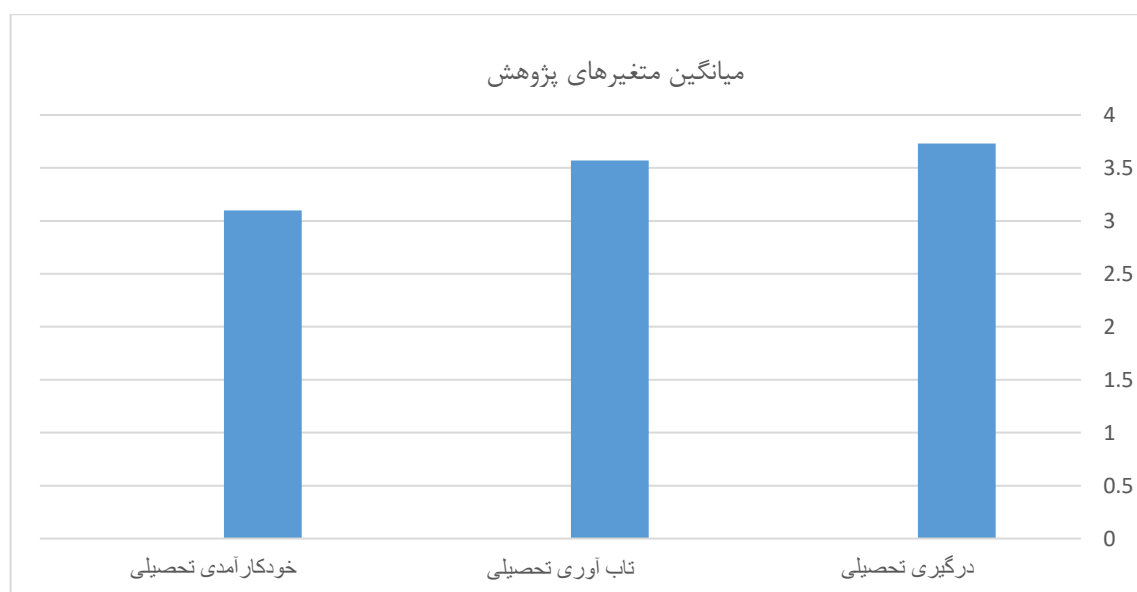
جدول شماره ۱: مشخصات دموگرافیک مشارکت کنندگان

متغیر	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۵۱/۳
	مرد	۴۸/۷
ترم تحصیلی	ترم ۱-۲	۴۱/۴۹
	ترم ۳-۴	۲۸/۰۶
	ترم ۵-۶	۱۴/۰۳
	ترم ۷-۸	۷/۷۶
	ترم ۸ به بالا	۸/۶۶
	کارشناسی	۸۸/۹۶
مقطع تحصیلی	کارشناسی ارشد	۱۰/۱۵
	دکتری	۰/۸۹
	کل	۱۰۰
	۳۳۵	

میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش به ترتیب، درگیری تحصیلی ($3/73 \pm 0/823$)، تاب آوری تحصیلی ($3/57 \pm 0/58$) و متغیر خود کارآمدی تحصیلی ($3/1 \pm 0/67$) بوده است (جدول ۲).

جدول شماره ۲: میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین / انحراف معیار
درگیری تحصیلی	$3/73 \pm 0/823$
تاب آوری تحصیلی	$3/57 \pm 0/58$
خود کارآمدی تحصیلی	$3/1 \pm 0/67$

جهت آزمون نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شده است. با توجه به مقادیر سطح معناداری بدست آمده در سطح اطمینان ۹۹٪ و خطای اندازه‌گیری $\alpha = 1\%$ ، سطح معناداری برای همه متغیرها $pvalue < 0.01$ محاسبه شده است، لذا داده‌ها از توزیع غیر نرمال پیروی می‌کنند و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، استفاده از آزمون‌های آماری ناپارامتریک مجاز است (جدول ۳).

جدول شماره ۳: آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری
تاب‌آوری تحصیلی	۰/۲۴۵	۰/۰۰۰
درگیری تحصیلی	۰/۱۳۵	۰/۰۰۰
خودکارآمدی تحصیلی	۰/۱۱۹	۰/۰۰۰

نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن نشان می‌دهد بین تاب‌آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی 0.521 ، بین تاب‌آوری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی 0.454 ، بین خودکارآمدی تحصیلی و درگیری تحصیلی 0.707 ، در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (جدول ۴).

جدول شماره ۴: نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای پژوهش

متغیر	تاب‌آوری تحصیلی	درگیری تحصیلی	خودکارآمدی تحصیلی
تاب‌آوری تحصیلی	۱		
درگیری تحصیلی	0.521^{**}	۱	
خودکارآمدی تحصیلی	0.454^{**}	0.707^{**}	۱

$**P < 0.001$

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که درگیری تحصیلی بر خودکارآمدی تحصیلی به میزان $74/5$ درصد، خودکارآمدی تحصیلی بر تاب‌آوری تحصیلی به میزان $24/6$ درصد و درگیری تحصیلی بر تاب‌آوری تحصیلی به میزان $31/6$ درصد در سطح اطمینان ۹۹ درصد (براساس مقادیر آماره t بیش از $2/58$) تاثیر مثبت و معناداری دارد (جدول ۵).

جدول شماره ۵: بررسی تاثیر مستقیم متغیرهای پژوهش

مسیر مستقیم	ضریب مسیر	خطای استاندارد (آماره آزمون)	معناداری
خودکارآمدی تحصیلی < تاب‌آوری تحصیلی	۰/۲۴۶	۳/۰۹۹	۰/۰۷۹
درگیری تحصیلی < تاب‌آوری تحصیلی	۰/۳۱۶	۴/۶۷۶	۰/۰۶۷
درگیری تحصیلی < خودکارآمدی تحصیلی	۰/۷۴۵	۲۸/۰۰۹	۰/۰۲۷

در این پژوهش از آزمون سو بل که برای بررسی تاثیر میانجی یک متغیر در رابطه میان دو متغیر دیگر استفاده شد. در آزمون سو بل، مقدار Z -value از طریق رابطه (۱) به دست می‌آید که در صورت بیشتر شدن این مقدار از $2/58$ می‌توان در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار بودن تاثیر میانجی یک متغیر را تأیید کرد.

$$(1) \quad Z - Value = \frac{a \times b}{\sqrt{(b^2 \times S_a^2) + (a^2 \times S_b^2) + (S_a^2 \times S_b^2)}} = 3/0922$$

در این رابطه

a: مقدار ضریب مسیر میان متغیر مستقل و میانجی

b: مقدار ضریب مسیر میان متغیر میانجی و وابسته

S_a : خطای استاندارد مربوط به مسیر میان متغیر مستقل و میانجی

S_b : خطای استاندارد مربوط به مسیر میان متغیر میانجی و وابسته

برای تعیین شدت اثر غیرمستقیم از طریق متغیر میانجی، از آماره VAF استفاده شد که مقداری بین ۰ و ۱ را اختیار می‌کند و هر چه این مقدار به ۱ نزدیکتر باشد، نشان از قوی‌تر بودن تأثیر متغیر میانجی دارد. در واقع این مقدار، نسبت اثر غیرمستقیم در اثر کل را می‌سنجد VAF از طریق رابطه (۲) به دست می‌آید [۳۱]:

$$VAF = \frac{a \times b}{(a \times b) + c} \quad (2)$$

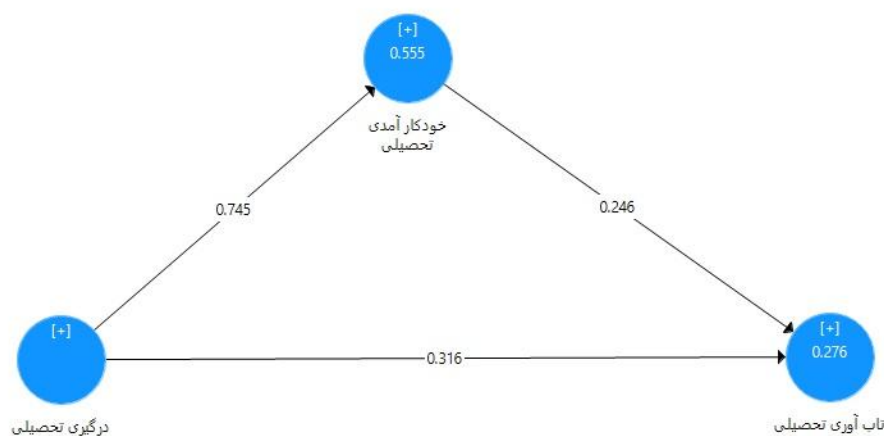
در این رابطه

- a : مقدار ضریب مسیر میان متغیر مستقل و میانجی
- b : مقدار ضریب مسیر میان متغیر میانجی و وابسته
- c : مقدار ضریب مسیر میان متغیر مستقل و وابسته

یافته‌ها نشان می‌دهد که تأثیر متغیر میانجی در رابطه میان تاب آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی در سطح اطمینان ۹۹ درصد) بر اساس مقادیر آماره Z بیش از ۲/۵۸ مثبت و معنادار است به طوری که ۳۶/۷ درصد از اثر درگیری تحصیلی و تاب آوری تحصیلی از طریق غیرمستقیم و متغیر میانجی خودکار آمدی تحصیلی تبیین می‌شود (جدول ۶).

جدول شماره ۶: بررسی تأثیر غیرمستقیم متغیرهای تاب آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی با میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی

مسیر غیر مستقیم	از طریق	ضریب مسیر (VAF)	آماره آزمون (Z Value)
درگیری تحصیلی < تاب آوری تحصیلی	خودکارآمدی تحصیلی	۰/۳۶۷	۳/۰۹۲۲

شکل ۱: برآورد تأثیر متغیرها بر اساس ضرایب استاندارد شده

مدل و آن سازه‌ی درون‌زا به خوبی تبیین نشده است و در نتیجه مدل احتیاج به اصلاح دارد. هنسلر و همکاران (Henseler) در مورد شدت قدرت پیش بینی مدل در مورد سازه‌های درون‌زا، سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵، و ۰/۳۵ را تعیین نموده‌اند [۳۳، ۳۲] (جدول ۷).

معیارهای برازندگی نهایی مدل ساختاری بر اساس خروجی PLS به شرح زیر است:

در صورتی که مقدار Q^2 در مورد یک سازه‌ی درون‌زا صفر و یا کمتر از صفر شود، نشان از آن دارد که روابط بین سازه‌های دیگر

جدول شماره ۷: ضریب استاندارد و اشتراکات ابعاد

ابعاد	ضریب استاندارد	اشتراکات
خودکارآمدی تحصیلی	۰/۵۵۵	۰/۱۶۰
تاب آوری تحصیلی	۰/۲۶۷	۰/۱۷۸

برای بررسی برازش در یک مدل کلی تنها یک معیار به نام شاخص نیکویی برازش استفاده می‌شود. سه مقدار ۰/۲۵، ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای شاخص

نیکویی برازش معرفی شده است و ولتر و همکاران (Wetzels, et al). این معیار از طریق فرمول زیر محاسبه می‌شود [۳۴]:

$$0.265 = \text{Gof} = \sqrt{\text{communalities} \times R^2} = \sqrt{0.169 * 0.4155}$$

از آنجایی که مقادیر محاسبه شده GOF ۰/۲۶۵ به دست آمده، نشان از برازش بالاتر از حد متوسط مدل پژوهش دارد.

بحث

این پژوهش با هدف بررسی نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین تاب آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی انجام شد. نتایج نشان داد که بین تاب آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این ارتباط مثبت می‌تواند برای حل مشکلات پیشرفت تحصیلی پایین، کناره‌گیری و افت بالای تحصیلی راهگشا و موثر باشد. یافته‌های این پژوهش با پژوهش نجاریان و واحدی، گرائیلی و همکاران همسو است [۲۴،۳۵]. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که بین تاب‌آوری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته‌ها با پژوهش‌های نادری و همکاران، صدوقی، نصرالهی و همکاران، صفایی و همکاران، بشرپور و عینی و تمنائی‌فر و همکاران همخوانی دارد [۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰]. خودکارآمدی تحصیلی از اصلی‌ترین عوامل مؤثر بر انجام تکالیف تحصیلی است و عدم اعتماد به مهارت‌های تحصیلی خود و خودکارآمدی تحصیلی پایین، باعث تضعیف یادگیری و سایر فعالیت‌های آموزشی به ویژه فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان می‌شود [۴۱] از آنجایی که انجام وظایف از سوی دانشجویان مختلف با مهارت‌های مشابه در موقعیت‌های متفاوت به صورت ضعیف، متوسط یا قوی و یا توسط یک فرد در شرایط متفاوت به تغییرات باورهای خودکارآمدی تحصیلی آنان وابسته است، تقویت خودکارآمدی، می‌تواند با ارتقای تاب آوری دانشجویان را قادر سازد تا با استفاده از مهارت‌ها در برخورد با موانع، کارهای فوق‌العاده‌ای انجام دهند. نتایج نشان داد که بین خودکارآمدی تحصیلی و درگیری تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این نتایج با پژوهش‌های رئیس سعدی و حسن مرادی و کول مرادی همسو است [۴۲،۴۵]. وجود رابطه مثبت بین خودکارآمدی تحصیلی و درگیری تحصیلی موجب می‌شود، دستیابی به اهداف تحصیلی تعیین شده و برخورد با چالش‌های تحصیلی و همچنین رفع کاستی‌های حوزه آموزش عالی تسهیل گردیده و موجبات کیفیت آموزش و پیشرفت تحصیلی در اثر درگیری تحصیلی در دانشجویان خودکارآمد فراهم گردد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که تاثیر متغیر میانجی در رابطه میان تاب آوری تحصیلی و

درگیری تحصیلی مثبت و معنادار است به طوری که ۳۷ درصد از اثر درگیری تحصیلی و تاب آوری تحصیلی از طریق غیرمستقیم و متغیر میانجی خودکارآمدی تحصیلی تبیین می‌شود و مدل فوق از برازش مناسبی برخوردار است. این نتایج با پژوهش‌های باباجانی و همکاران، جمالی و همکاران همسو است [۲۶،۲۸]. از آنجایی که توجه به درگیری تحصیلی دانشجویان به‌عنوان یکی از سازه‌های پیش‌بینی‌کننده عملکرد تحصیلی در دانشجویان اهمیت ویژه‌ای دارد [۲۶] و از طرفی بین تاب آوری تحصیلی با عملکرد تحصیلی هم رابطه معناداری وجود دارد [۴۳]. تاثیر مثبت خودکارآمدی تحصیلی بر رابطه بین تاب آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی می‌تواند به‌عنوان یک فاکتور و عامل بسیار با اهمیت و موثر برای موفقیت تحصیلی باشد. بر اساس این یافته می‌تواند به‌عنوان عاملی برای بالا بردن موفقیت‌های تحصیلی نقش آفرینی نماید. برنامه ریزان آموزشی و سیاست‌گذاران آموزش عالی می‌توانند با تقویت خودکارآمدی تحصیلی به‌عنوان عامل تأثیرگذار بر تاب آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی، برای بهبود و طراحی مداخلات و استراتژی‌های مناسب جهت موفقیت تحصیلی اقدام نمایند. این پژوهش نیز مانند پژوهش‌های دیگر دارای محدودیت‌های بوده است. از جمله مهمترین محدودیت‌های پژوهش حاضر، می‌توان به محدود بودن جامعه آماری به دانشجویان دانشگاه علوم و فنون مازندران اشاره نمود و از این رو نمی‌توان نتایج آن را کاملاً به دانشجویان سایر رشته‌ها و یا دانشجویان سایر مناطق کشور تعمیم داد. براساس نتایج این پژوهش به مسئولان و مدیران دانشگاه پیشنهاد می‌گردد با برگزاری کارگاه‌های آموزشی در راستای تقویت خودکارآمدی، درگیری تحصیلی زمینه افزایش تاب‌آوری تحصیلی دانشجویان را فراهم نمایند. همچنین پیشنهاد می‌گردد اعضای هیات علمی با تاکید بر ایجاد جو تعاملی و مشارکتی، تکالیف جذاب و با ایجاد انگیزه در دانشجویان، علاقه به رشته را در آنان افزایش داده و از این طریق بر تقویت احساس شایستگی و خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان بیفزایند.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش، سیاستگذاران و برنامه ریزان، نظام آموزش عالی بایستی به ارتباط خودکارآمدی

رشته روانشناسی عمومی می‌باشد و با کد مصوب ۱۶۲۶۸۹۳۲۵ در معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری به تصویب رسیده است.

تضاد منافع

نویسندگان بدین وسیله تصریح می‌نمایند که در این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

سپاسگزاری

از تمامی افرادی که ما را در انجام این پژوهش همراهی نموده‌اند کمال تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

تحصیلی، درگیری تحصیلی و تاب آوری تحصیلی توجه و تاکید نمایند تا گام موثری در جهت بهبود نظام‌های آموزشی و بهینه‌سازی فرآیند یاددهی-یادگیری و عملکرد تحصیلی دانشجویان که تعیین‌کننده جنبه‌های مهمی در زندگی آن‌ها از جمله موفقیت و ارتقای تحصیلی، کسب شغل و جایگاه اجتماعی مناسب و بهبود رضایت خاطر دانشجویان برداشته شود.

ملاحظات اخلاقی

کلیه نویسندگان پژوهش حاضر متعهد می‌باشند که تمامی ملاحظات و استانداردهای اخلاقی را در اجرا و نگارش پژوهش رعایت نمایند. مقاله حاضر مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد

منابع

1. Yazdani, A. Investigating the relationship between the personality traits of tenacity and resilience with academic success in the students of the Army University of Medical Sciences in 2013. Thesis. 2013 Oct 12. [In Persian]
2. Ghamari F, Mohammad beige A, Mohammad salehi N, The Association Between Mental Health and other Individual Characteristics with Academic Success in Arak University Students, Journal of Babol University Medical Sciences.2010, Vol.12, No.1, Pp.118- 124. [In Persian]
3. Fredricks JA, Blumenfeld PC, Paris AH. School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. Review of educational research. 2004 Mar; 74(1):59-109.
4. Azizi Abargoi, M. The relationship between self-efficacy and the quality of learning experiences with academic burnout of the master's students of Alame Tabatabai University in Tehran. Master's thesis, Alameh Tabatabai University. 1389. [In Persian]
5. Abd-Elmotaleb M, Saha SK. The Role of Academic Self-Efficacy as a Mediator Variable between Perceived Academic Climate and Academic Performance. Journal of Education and Learning. 2013; 2(3):117-29.
6. Dogan U. Student engagement, academic self-efficacy, and academic motivation as predictors of academic performance. The Anthropologist. 2015 Jun 1;20(3):553-61.
7. Moradi, N. Haji Khelgari, A. Marvoti, Z. Causal relationship between time management and perceived social support with psychological well-being and academic performance with the mediation of academic stress and academic self-efficacy in students of Shahid Chamran University of Ahvaz. Psychological achievements (educational sciences and psychology) [Internet]. 2014;22(1):209-226. [In Persian]
8. Sadoughi M. The Relationship between Academic Self-Efficacy, Academic Resilience, Academic Adjustment, and Academic Performance among Medical Students. [In Persian]
9. Kotzé M, Niemann R. Psychological resources as predictors of academic performance of first-year students in higher education. Acta académica. 2013 Jan 1;45(2):85-121.
10. Casuso-Holgado MJ, Cuesta-Vargas AI, Moreno-Morales N, Labajos-Manzanares MT, Barón-López FJ, Vega-Cuesta M. The association between academic engagement and achievement in health sciences students. BMC medical education. 2013 Dec;13(1):1-7.
11. Gunuc S. The relationships between student engagement and their academic achievement. International Journal on New Trends in Education and their implications. 2014; 5(4):216-31.
12. Hoff J, Lopus JS. Does student engagement affect student achievement in high school economics classes. Inthe annual meetings of the Allied Social Science Association, Philadelphia, PA 2014.
13. Lee JS. The relationship between student engagement and academic performance: Is it a myth or reality? The Journal of

- Educational Research. 2014; 107(3):177-85.
14. Nazari Tatkhahi, I. The relationship between perceived social support and academic engagement with academic performance among high school students in Farahan. Master's thesis, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, 2013. [In Persian]
 15. Tagvai Yazdi, Maryam. Astana. Rosita., investigating the effect of teaching metacognitive strategies on the academic self-efficacy of the first year students of the second year of Noorabad secondary school, the third national conference of cognitive educational psychology. 2018.] in Persian]
 16. Caprara GV, Vecchione M, Alessandri G, Gerbino M, Barbaranelli C. The contribution of personality traits and self-efficacy beliefs to academic achievement: a longitudinal study. *Br J Educ Psychol*. 2011;81(Pt 1):78-96.
 17. Stubbs NS, Maynard DMB. Academic Self-Efficacy, School Engagement and Family Functioning, Among Postsecondary Students in the Caribbean. *J Child Fam Stud*. 2017. 26(3):792-9.
 18. Martin AJ, Marsh HW. Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *Journal of school psychology*. 2008 Feb 1;46(1):53-83.
 19. Lukow, H. R., Godwin, E. E., Marwitz, J. H., Mills, A., Hsu, N. H., & Kreutzer, J. S. (2015). Relationship between resilience, adjustment, and psychological functioning after traumatic brain injury. *Journal of Head Trauma Rehabilitation*, 30(4), 241–248.
 20. Sanobar, A. The relationship between happiness, resilience and academic self-efficacy with the academic adjustment of 10th grade male students. *Scientific Quarterly Journal of Sociology of Education*. 2018 10;8(8):1-5
 21. Rose H, Miller L, Martinez Y. "FRIENDS for life": The results of a resilience-building, anxiety-prevention program in a Canadian elementary school. *Professional School Counseling*. 2009 Aug;12(6):2156759X0901200612.
 22. Parmaksız, İ. (2023). The effect of phubbing, a behavioral problem, on academic procrastination: The mediating and moderating role of academic self-efficacy. *Psychology in the Schools*, 60(1), 105-121.
 23. Soltanizadeh, M, Mortazavian, Latifi. Predicting academic procrastination based on academic resilience, uncertainty intolerance, positive and negative perfectionism: the mediating role of experiential avoidance. *Journal of educational psychology studies*. 2023 Mar 21; 20(49). [In Persian]
 24. najarian, z., vahedi, S. The Relationship of Grit, Psychological Hardiness, and Resilience with Academic Engagement: a Model for Path Analysis. *Educational Psychology*, 2022; 18(66): 169-192.2022.61818.3391. [In Persian]
 25. Moradi, Kol-Moradi, P. Investigating the relationship between academic engagement and its components with academic self-efficacy of female students in one district of Zahedan. *New developments in psychology, educational sciences and education*. 2022 Sep 23;52(5):265-84. [In Persian]
 26. babajani gorji, L., Hejazi, M., Morovvati, Z., Yoosefi Afrashteh, M. The Mediating Role of Academic Self-efficacy in the Relationship between Academic Resilience and Academic Engagement in Medical and Paramedical Students. *Educational Development of Judishapur*, 2019; 10(4): 294-305. 2019.99560. [In Persian]
 27. Foshee CM. Conditions that promote the academic performance of college students in a remedial mathematics course: Academic competence, academic resilience, and the learning environment. Arizona State University; 2013.
 28. Jamali M, Noroozi A, Tahmasebi R. Factors Affecting Academic Self-Efficacy and Its Association with Academic Achievement among Students of Bushehr University Medical Sciences 2012-13. *Iranian Journal of Medical Education* 2013; 13 (8) :629-641. [In Persian]
 29. ramazani, M., khamesan, A. Psychometric characteristics of Reeve's academic engagement questionnaire 2013: with the introduction of the Agentic Engagement. *Quarterly of Educational Measurement*, 2017; 8(29): 185-204.2018.22660.1555. [In Persian]
 30. Samuels, W.E. (2004). Development of a non-intellective measure of academic success: Towards the quantification of resilience. Available at: www.Proquest.com
 31. Doostar, M., Mombeini, Y., Goodarzi, M. Investigating the Effect of Transformational Leadership on Organizational Changes with an Emphasis

- on the Mediating Role of Political Intelligence. *Public Organizations Management*, 2016; 4(3): 85-104. [In Persian]
32. Henseler, J. Ringle, CM. Sinkovics, R.R. The use of partial least squares path modeling in international marketing. *Advances in International Marketing* .2009. 20,277-319.
 33. Rezazadeh, A, Davari, A. Structural equation modeling with PLS software. Jihad Academic Publishing Organization. 2013. [In Persian]
 34. Wetzels, M., Odekkerken-Schroder, G. & Van Oppen, C. Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration, *MIS Quarterly*, 2009.33(1): 177.
 35. Graili, Brimani, Ismailishad, Behrang. The relationship between academic burnout and academic engagement with the mediating role of academic resilience in female students. *Women's interdisciplinary research*. 2021 Mar 24;6(3):47-60. [In Persian]
 36. Naderi, H, Khormaei, F, Akbari, A, Sabri, M. The causal role of family communication patterns in students' self-efficacy and academic resilience. *Journal of Education and Learning Studies*, 2017; 10(1): 94-110.2018.4917. [In Persian]
 37. Nasralhi, Gianbagheri, Hamtirad, Gitti. The relationship between Islamic lifestyle and academic self-efficacy and academic resilience in students. *Islamic lifestyle with a focus on health*. 2019 May 10;3(2):105-11. [In Persian]
 38. Safae, M., rezaei, A., Talepasand, S. Predict academic performance based on family support, Friends Support and Others Support: The Mediating Role of Academic Self-Efficacy, Academic Resilience and Academic Engagement. *Educational Psychology*, 2019; 15(52): 239-268. 2019.41526.2658. [In Persian]
 39. basharpour S, eyni S. The Mediating Role of the Academic Resilience in relations between Academic Self-Efficacy with Academic Adjustment of Students with Learning Disabilities. *JOEC* 2021; 21 (1) :64-53. [In Persian]
 40. Tamannaefar, M. R., Arbabi ghohroudi, F. Relationship between Self-regulation and Self-efficacy with Students' Academic Buoyancy: Mediating of Academic Resilience. *Journal of Educational Psychology Studies*, 2023; 19(48): 61-39. 2022.7168. [In Persian]
 41. Galla, B.M., Wood, J. Tsukayama, E., Har, K., Chiu, A.W., & Langer, D.A. (2014). A longitudinal multilevel model analysis of the within-person and between-person effect of effortful engagement and academic self-efficacy on academic performance. *Journal of School Psychology*, 52(3), 295-308.
 42. Jafari, L., Hejazi, M., Sobhi, A. Investigating the relationship between academic resilience with students' academic performance and mediating academic meaning. *Journal of School Psychology*, 2020; 9(3): 35-49. [In Persian]